בסוד שיח

שאו שיח

הנה לכם שמירת שבת וחג נוסח תנובה

ביום שני, ה' בתשרי, שלאחד ראש השנה התשס"ח, שהיה שבתון ארוך, יומיים חג ושבת הצמודה להם, בישר עיתון "ה מודיע" לקוראיו בעמוד ב' בשורה משמחת: "למרות החשש בשל צירוף של שלושה ימים: המחלבות היו סגורות בימי ראש השנה ושבת, נמנע צורך בחילול־שבת בפתיחת המחלבות וב־שינוע החלב אליהן או למקומות בהם יישפך. בניגוד לחששות, לא היה צורך לשפוך כמויות גדולות של חלב". עד כאן הכות־רות לסוגיהן. ובגוף הידיעה: "...היה חשש שמכליות ישנעו את החלב בשבת או בחג ומחלבות יופעלו כדי לקלוט את התוצרת. מכשול זה היה לפני 7 שנים, אז פתחו מחלבה גדולה, למרות הוראת הרבנים ונותני ההכשרים. בעקבות הסערה שקמה בשע־תה, הובטח שייערכו למנוע הישנות בעתיד לקראת שנת תשס"ח." ובסופה של הידיעה: "אתמול התברר כי אכן נמנע חי־לול־שבת וחג המוני. המחלבות היו סגורות, ובעלי־ הפרות הש־כילו לדאוג לפתרונות מקומיים, כדי שלא יהיה צורך בחילול־שבת ובשינוע החלב. בניגוד לחששות – גם לא היה צורך לשפוך כמויות גדולות של חלב". עד כאן הקפה הראשונה.

ביום ראשון ח' כסלו, 21.11.04 התשס"ח, פירסם "המודיע" בעמוד ג' לאמור: "הרב הראשי בביקור בתנובה: סודי הכשרות בתנובה ראויים לחיקי בתעשיית המזון". ובידיעה עצמה: "ב־מהלך סיורו במפה תנובה בפי גלילות, נפגש הרב הראשי והרב יונה מצגר שליט"א) לשיחה קצרה עם מנכ"ל תנובה, אריק רי־כמן. הרב הראשי שיבח באוזני מנכ"ל תנובה ומנכ"ל תשלובת החלב, ליעד כהן, את יעילותה של מערכת הכשרות בתנובה. כן הודה להם על השיפול בחלב ראש השנה באופן שלא היה צורך בשפיכת חלב וגם לא בפתיחת המחלבות במהלך החג והשבת..." עד כאן הקפה שנייה.

אם עורכי "המודיע" והרב הראשי לישראל, הרב יונה מצגר שליט"א, היו קוראים את הבטאון הפנימי של תנובה הנושא את השם: "חלב עכשיו", היו מודעיעים מהתרגיל שתנובה עשתה השנה כדי שהחלב לא יישפך.

תחת הכותרת: "השנה לא בכינו על חלב שנשפך" מספר אלון בן שלמה, מנהל לוגיסטי בשרשרת האספקה בתשלובת החלב: "במבצע לוגיסטי מורכב, שכלל שיתוף פעולה בין מר־בילים מחברות שונות, אחסון חלב ברפתות ובמיכליות והירת־מות יוצאת דופן של מחלבות תנובה במוצאי החג – נקלט חלב משלושה וחצי ימי חליבה מכלי תנובה שנשפך אפילו ליטר אחד... בראש השנה תשס"ה לא בכו על חלב שנשפך, ולא רק שלא בכו אלא הייטו חיוך גדול של סיפוק."

ומדוע הייטו חיוך גדול: "אומר בן שלמה, ואת הכדור גילג־לנו לפתחם של היצרנים והמובילים. שם, היינו בטוחים ייימצא הפתרון." ומהו הפיתרון? "השתמשנו במיכליות ההובלה כבתי קירור. מיכלית כזו היא למעשה תרמוס..."

שאלה: "האם לא נדרשו שינויים בזמני החליבה לטובת מבצע ראש השנה?

תשובה: "...ברפתות הגדולות בקיבוצים בהחלט כן. בחלק מהמקומות חלבו פחות פעמים ואף שינו את זמני החליבה כדי לאפשר כניסת מיכליות ושינוי מיכלי החלב שברפת."

שאלה: "לטובת פרוייקט כל־כך מדכא בוודאי נדרש משה מבצעים..."

תשובה: "זה נכון, ואכן המקנו שלושה חמ"לים על פי האזו־רים הגיאוגרפיים: בצפון – בכפר חרוב, בדרום – במסמיה ובכ־רכז – בגרנות. את החמ"לים הללו איישו נציגי היצרנים. את הדיווחים קיבלנו אצלנו בתנובה ובמועצת החלב וראינו לפתור תקלות שנצורו..."

וכאן דברי השבח למובילים: "למעשה המובילים היו אלה שעמדו בחזית, ובהם, בעצם, היה הבל תלוי. ואכן, הם ראויים לכל דברי שבח – על הנכונות לעבוד בחג, על הסיוע, על הע־מדת הנכונות ונפוח האכפתן ועל מציאת מקומות מרגלים למי־כליות חמלאות".

יצוין, כי החלב שנאסף בחג על־ידי המובילים, הגיע לכש־רות רגילה ולא לכשרות המהודרין. אולם, החלב שנשאר במיכ־לי הרפתות וכן החלב שנחלב בשבת וניסף על החלב שנשאר במיכלי הרפתות ונאסף במוצאי־שבת בסיבוב השני של המיכ־ליות שחזרו מהמחלבות – הגיע גם ליצור בכשרות מהודרין ו־עדת מהודרין). ואם ישאל השואל מה פסול יש בסיבוב השני של המובילים? והתשובה היא: פינוי החלב בחג על ידי המובילים, הוא שאיפשר לרפתנים לאסוף את חלב שבת במיכלי הקירור ברפתות. זאת יש לדעת, כי על מנת לאסוף חלב ממיכלי הקי־רור ברפתות ולהעבירו למשאיות המובילה – יש לבצע את הפ־עולות הבאות: לכבות את מנוע הקירור הבוחש במיכל שברפת, להפעיל משאבה, לשאוב את החלב, למדוד, ושוב להחזיר את מיכל הקירור לפעולה. הכל נעשה מול המצלמות שהותקנו בר־פתות כדי למנוע חילול־שבת וחג. האם הרבנים ראו את סרטי המצלמות? או שמא בדרך לא דרך העלימו מהם את הנתונים שהצטברו בהן? יאין ספק כלל כי הציבור הנמנע מלקנות מוצ־רים שהיללו עליהם את השבת והחג, לא ידע כלל על סיפור המיכלית, אותם המובילים, "הראויים לכל דבר־שבח – על הנ־כונות לעבוד בחג". כמובן שנשמח לפרסם כל תגובה של "ת־נובה". את הנתונים קיבלנו מאישיות דומיננטית ואמינה ביותר בענף החלב, שיסרו אותו יסודי מצפון על כל מה שנעשה בר־פתות בשבת ובחג. דרק חלק מדבריו ראים כאן אור.

"אתם עלי"

הרב יעקב ישר מקריית ארבע, ר"מ בישיבת "ניר", השיא את בתו השנייה לבן משפחה הגרה בנוב שבגולן. הוא יצא מביתו ביום ששי בדרכו לחתן בנוב את "שבת חתן", שאצל הספרדים מציינים אותה לאחר החתונה. הגשם טיפטף, קצת התחזק ליד מעלה אדומים אבל נוסעי הרכב, שמונה במספר, לא האמינו כי בכביש הביקעה ייפתחו ארובות השמים ויאלצו את משטרת־ישראל לסגור את הכביש. הרב ישר הודרו להר־דיע לחתן ולכלה שהיו מאחור, עדיין בטווח בריחה אפשרית, שיסוגו וכך עשו. הוא עצמו נקלע למצוקת זמן, יום ששי קצר, ובקושי הצליח לצאת את הכביש. אז הסתבך עם דלת שאינה נסגרת ועם מיכל־דלק ריק. לא עזרה כבר הלחיצה על הדוש־שה. וכך, כמה דקות לפני כניסת השבת מצא את עצמו מול פתח בית הכנסת הגדול בעפולה. לידו נראו בנים המתגודדים בפנימיה סמוכה וגב' ישר פתחה איתם בשיחה, שמא תשבות את השבת עמם יחד עם כל הפמליה. שמע אחר המתפללים את חילופי הדיבורים על אוכל ושינה, ניגש ושאל: "מה ענייי־נים?" סיפרו לו את סיפור המעשה והוא בלי להניד עפעף אמר: "אתם עלי". "אנחנו שמונה" – הזהירה גב' ישר, והוא בשלו: "אתם עלי". עוד הספיק להביאם לביתו ואשתו עלתה על האורחים שנפלו לה מהשמים, וכהם בתו של הרב ישר ות־נוקה. "היתה לנו חלה גדולה שהבאנו ל"שבת חתן" וחשבנו שעם זה נאכל שנה וירקות ממה שיהיה אצל המארח" – כך הרב ישר. המארחים שלהם עצמם משפחה לא קטנה, חמש נפ־שות בדירת 4 חדרים, פינו מיד חדר לאם ותינוקה ובאשר זה בכה בלילה קמה המארחת ראשונה להשקיט אותו. ושלוש הס־עודות? "כבר זמן רב לא אכלתי כמות כזאת של אוכל" – מספר הרב ישר. "זה היה בפרשת ויירא, שבת של הכנסת־אור־חים, מידתו של אברהם אבינו והשמחה היתה כדת וכדין". התחן עצמו לקה בזיירוס ופונה לבית חולים העמק והמארחים מעפולה מיהרו להתייצב ליד מיטתו, עד שהודרך מאוחר בלי־לה. המארח, שוחט במקצועו, סס ביום ראשון לחו"ל למלאכ־תו, וטרם שעזב את הבית הודה לאלוקים שכך היכה אותו במצוות הכנסת אורחים. כאשר שמעתי לראשונה את הסיפור הימרתי שמדובר במשפחה מרוקאית, ותסלחו לי על "הגוע־נות", אבל הרווחתי בהתערבות!

מדרש מעשה חנוכה

(מדרש מימי הביניים מכ"י מינכען נדפס באוצר טוב ח"א 039, ובית המדרש ח"ה)

כתיב: (דמיה נ') "כה אמר ה' צבאות עשוקים בני יהודה ובני ישראל וגו'" וכתיב: "גואלם חזק ה' צבאות שמו ריב יריב את ריבם למען הרגיע את הארץ והדגיז לישבי בבל".

אמרו: בימי היוונים נתחייב מקרא זה שהעריימו סוד על ישראל. אמ־רו: בואו ונתרש עליהם נזידות עד שיבעטו באלהיהם ויאמינו בעבודה זרה שלנו. עמדו ונזרו כל בן ישראל שעושה לו בריח או מסגר לפיתתו ירסך בחרב, וכל כך למה כדי שלא יהיה לישראל כבוד ולא רשות (צנ־עות). שכל בית שאין לו דלת אין לו כבוד ולא צניעות וכל הרוצה ליכ־נס נכנס בין ביום ובין בלילה. כיון שראו ישראל כך עמדו וביטלו כל דלתות בתיהם ולא היו יכולין לא לאכול ולא לשתות ולא לשמש מטר תיהם, בשביל גנבין ולסטין ופרצי יונים, ולא ידאין שינה בעיניהם ולא יום ולא לילה, ונתקיים עליהם מקרא שכתוב: "יופתרת לילה רוימם" (ד' ברים כ"ח). אמרו לפני הקב"ה: רבש"ע כמה אנו יכולים לסבול? אמר להם בעוון מזוזה, אלא אעפ"כ רוחה תמצא בגזירה זו. והיו ישראל סרריין בלא דלתות, ואין לך דבר מעביר רעות האשה מעל בעלה כדלת, שנא' מה: "לך עמי בחדרים וגו'" (ישעיה כ"ו). ועמדו בגזרה זו שליש שנים.

כיון שראו יוונים שעמדו ישראל בגזירה, ולא נכשל אחד מהם בשום דבר רע, עמדו וגזרו עליהם גזירה אחרת, והעבירו קול: כל אדם מישראל שיש לו שור או שה יתקע על קרניו שאין לו חלק באלהי ישראל, וכל כי למה? כדי שלא יאבלו ישראל בשר ולא חלב ולא גבינה, ולא יהיה להם תרומה. אמרו יודעים אנו שאין יכולין לעמוד בגזירה זו. כיון שמשמע יש־ראל כך נצטערו צער גדול אמרו אמרו ח"ו שנכפור באלהינו. עמדו ומכרו כה־מתן בין שדורה בין שמאה, והיו ישראל מהלכין ברגליים, ועליהם נתקיים: "ראיתי עבדים על סוסים וגו'". אמר להם הקב"ה: בעוון שמנצ־תם עצמכם מעלות בשליש רגלים לירושלים ולהקריב קורבנות וליתן מתנות כהונה, לכך נתקיים עליכם "שורך טבוח לעיניך", אלא אעפ"כ רוחה תמצאו בגזירה זו, והיו הצביים והאיילים וכל מיני עופות שהודים באים ונכנסים לבתיהם של ישראל, לפי שהיו בלא דלתות, ובאין ישראל ותופסין אותן ושוחטין ואוכלין בשר ונותנין שבח לחקב"ה. ואמרו ברוך הוא שהפך עצה אריבינו לטובה, שאילו היו דלתות לבתים היאך היתה כל צידה נכנסת אצלנו. השיבם הקב"ה: אתם חסתם על כבודי ולא כפר־תם בי אף אני ומנתי לכם צידה.

יכיון שראו היוונים שעמדו ישראל בגזירה זו, עמדו וגזרו כל מי שאי שתו הולכת לסבילה ידסך בחרב, וכל הריאה אותה הרי היא לו לאשה וב־ניה לעבדים. כיון שראו ישראל כך מנעו עצמם מלשמש, וכיון ששמעו יונים אמרו: האיל ראין ישראל משמשין משותיהם אנו נזקקין להן. כיון שראו ישראל כך, חזרי על נשיהן בלא טבילה בעל כורחן. אמרו: רבש"ע בעל כורחינו שלא בטובתינו, שאין האשה רוצה לישב תחת בעלה בלא עונתה. אמר להם הקב"ה: האיל ועשיתם בלא כוונה אני אסדר אתכם. ופתח לכל אחד ואחד מזן מעיין בתוך ביתו, והיו נשיהם טובלות בתוך בתיהם ונתקיים עליהם מקרא זה: "ושאבתם מים בששון ממעיני הישר־עה", ונתקיים עליהם עוד מקרא זה: "אם רחץ ה' את צואת בנות ציון".

כיון שראו יוונים שאין ישראל מרגישין בגזירותיהם, עמדו וגזרו עליהם גזירה מרה ועכורה, שלא תכנס בלילה הראשון מחופתה אלא אצל ההגמון שבמקום ההוא. כיון ששמעו ישראל כך רפו ידיהם ותשש כחם ונמנעו מלארס, והיו בנות ישראל בוערות ומזקינות כשהן בתולות, ונתקיים עליהם: "בתולותיה נוגות והיא מר לה" (איכה א'), והיו יונים מתעללים בבתולות ישראל, ונהגו בדבר הזה שלוש שנים ושמונה חוד־שים, עד שבא מעשה של בת מתתיהו כהן גדול שנשאת לבן חשמונאי האליעזר היה שמו. כיון שהגיע יום שמחתה הושיבוה באפיריון, וכשהגיע זמן הסעודה נתקבצו כל גדולי ישראל לכבוד מתתיהו ובן חשמונאי, שלא היו באותו הדור גדולים מהם, וכשישבו לסעוד עמדה חנה בת מת־תיהו מעל אפיריון וספקה כפיה זו על זו וקרעה פרפידתו שלה ועמדה לפני כל ישראל כשהיא מגולה ולפני אביה ואמה וחותנה. כיון שראו אחיה כך נתבישו ונתנו פניהם בקרקע וקרעו בגדיהם, ועמדו עליה להרגה. אמרה להם: שמעוני אחיי הדודיי, ומה כשביל שעמדתי לפני צדי־קים עדומה בלי שום עבירה הרי אתם מתקנאים בי, ואין אתם מתקנאים למסרני ביד ערל להתעלל בי? הלא יש לכם ללמוד משמעון ולוי אחי דינה שלא היו אלא שניים וקנאו לאחותנו והרגו כדך כשכם ומסרו נפשם על ייחוד של מקום ועזרם ה' ולא הכלימם, ואתם חמישה אחים יהודה יד תנן יונתן שמעון ואליעזר, ופרחי כהונה יתר ממאתים בחור, שימו בט־חנכם על המקום הזה יעזור אתכם שנאמר: "בי אין מעצור לה' להושיע וגו'" (ש"א י"ד), ופתחה פיה בבכיה ואמרה: רבש"ע אם לא תחוס עלינו חוס על קדושת שמך הגדול שנקרא עלינו ונקם היום נקמתנו. באותה שעה נתקנאו אחיה ואמרו בואו ונטול עצה מה נעשה. נטלו עצה זה מזה ואמרו בואו וניקח אחותנו ונליכנה אצל המלך הגדול ונאמר לו אחותנו בת כהן גדול הארן בכל ישראל גדול מאביו. והאינו שלא תלין אחותנו עם ההגמון. אלא עם המלך שהוא גדול ממותינו. ונכנסנו עליו ונרגזנו ונבא, ונתחיל אחד כך בעבדיו ובשריו, והשם יפתדנו ויקבבנו. נטלו עצה וכו'. ועשה להם הקב"ה תשועה גדולה, ושמעו בת קול מבית קדש הקד־דשים: כל ישראל נצחו שליא באנטוכיא, כן יעשה המקום ישועה בימינו אלה.

schiffs@013.net.il